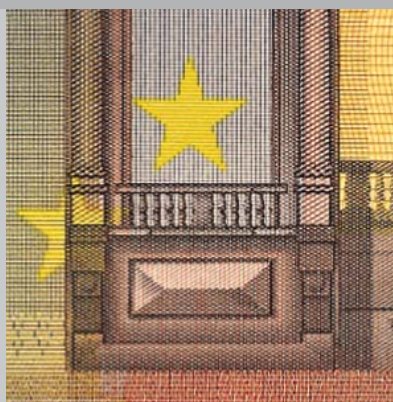
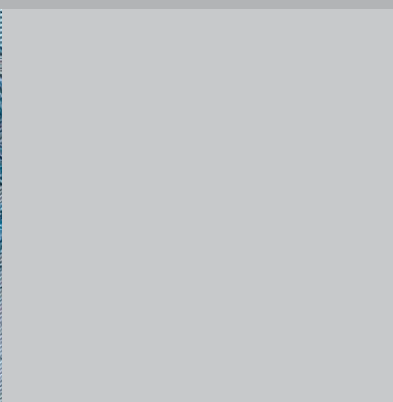

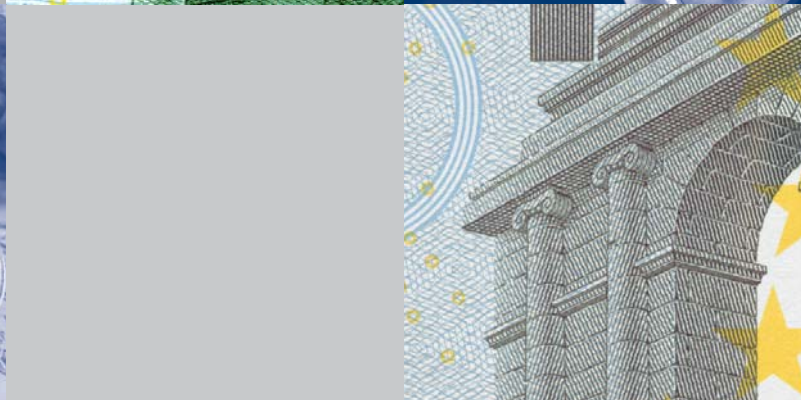
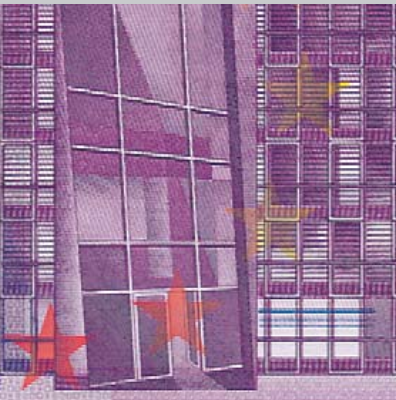
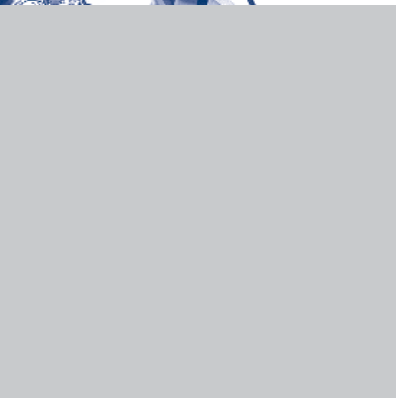
EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA

EUROSYSTEM

EVROPSKÝ SYSTÉM
CENTRÁLNÍCH BANK

OBSAH

Úvodní slovo prezidenta Evropské centrální banky	3
1. Vývoj Hospodářské a měnové unie	
1.1 Evropská integrace	4
1.2 Hospodářská integrace	5
1.3 Kritéria konvergence	6
1.4 Charakteristika eurozóny	7
1.5 Výhody eura	8
Historický vývoj	10
2. Struktura a úkoly	
2.1 Evropský systém centrálních bank a Eurosystém	12
2.2 Evropská centrální banka	12
2.3 Úkoly Eurosystému	13
2.4 Nezávislost	14
2.5 Národní centrální banky	16
2.6 Rozhodovací orgány ECB	16
2.7 Výbory ESCB	19
3. Měnová politika	
3.1 Cenová stabilita	20
3.2 Strategie měnové politiky ECB	20
3.3 Nástroje měnové politiky	21
3.4 Komunikace	23
3.5 Měnová a finanční statistika	24
4. Systém TARGET	26
5. Eurobankovky a mince	
5.1 Bankovky	28
5.2 Mince	29
6. Bankovní dohled	30
Glosář	32

ÚVODNÍ SLOVO

Když se hovoří o centrální bance, většině lidí se pravděpodobně nejprve vybaví instituce, která vydává peníze. Ty nám slouží jako zúčtovací jednotka, platební prostředek a uchovatel hodnoty. Prvořadým úkolem každé centrální banky je zajistit, aby se hodnota peněz neměnila. Moderní centrální bankovníctví však zahrnuje další, méně známé aspekty. Jedním z nich je komunikace. Centrální banky by neměly podle toho, co říkají, pouze jednat, ale své jednání také vysvětlovat, a zvyšovat tak povědomí a informovanost veřejnosti o svých strategiích a službách.

Touto publikací se snažíme veřejnosti přiblížit činnost Evropské centrální banky (ECB), která je ústředním prvkem Evropského systému centrálních bank (ESCB), do nějž dále patří národní centrální banky všech 25 členských států Evropské unie. Některé členské státy EU euro jako svou měnu nezavedly. Proto se pro subjekt zahrnující ECB a dvanáct národních centrálních bank těch zemí EU, které už euro zavedly, používá termín Eurosystém. Ten odpovídá za většinu úkolů, jež byly Smlouvou o Evropské unii svěřeny ESCB.

Tato publikace je rovněž k dispozici na internetových stránkách ECB (www.ecb.int). Její elektronická verze bude aktualizována častěji než tištěná podoba.

Doufám, že v této publikaci naleznete užitečné informace.

Ve Frankfurtu nad Mohanem, duben 2006

Jean-Claude Trichet
Prezident Evropské centrální banky

VÝVOJ HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE

EVROPSKÁ INTEGRACE

Myšlenka vytvořit v Evropě hospodářskou a měnovou unii vznikla před více než padesáti lety. Byla vizí vedoucích politických osobností, jež v roce 1952 založily **Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)** ^[1], které sestávalo ze šesti států: Belgie, Německo, Francie, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko.

Postupné rozšiřování Evropské unie

Další kroky směrem k evropské integraci následovaly v 50. letech 20. století. Zmíněných šest zemí založilo v roce 1958 **Evropské hospodářské společenství (EHS)** ^[2] a **Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM)**. V dalších letech se tato spolupráce prohlubovala, v důsledku čehož vznikla **Evropská společenství (ES)**, a následně, po přijetí Maastrichtské smlouvy v roce 1993, i **Evropská unie (EU)**. Zvýšil se také počet členských zemí. V roce 1973 přistoupilo Dánsko, Irsko a Spojené království, o osm let později Řecko. Španělsko a Portugalsko se staly členy v roce 1986, Rakousko, Finsko a Švédsko v roce 1995. K dalšímu, prozatím nejnovějšímu rozšíření došlo 1. května roku 2004, kdy do Evropské unie vstoupila Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovinsko a Slovensko.

Kritéria pro vstup do EU

Před vstupem do EU musí kandidátská země splnit podmínky, které se nazývají **kodaňská kritéria** ^[3]. Podle nich musejí v případné budoucí členské zemi EU zaprvé existovat stabilní instituce, které budou zaručovat demokracii, ctít zásady právního státu a lidská práva a respektovat a chránit menšiny. A zadruhé, daný stát musí mít fungující tržní ekonomiku a musí prokázat schopnost čelit konkurenčním tlakům, aby mohl přijmout závazky vyplývající z členství. K nim patří cíle politické, hospodářské a měnové unie.

Vývoj Hospodářské
a měnové unie

- 1.1 Evropská integrace
- 1.2 Hospodářská integrace
- 1.3 Kritéria konvergence
- 1.4 Charakteristika eurozóny

1.5 Výhody eura
Historický vývoj

Struktura a úkoly

Měnová politika

Systém TARGET

Eurobankovky a mince

Bankovní dohled

HOSPODÁŘSKÁ INTEGRACE

Prvním pokusem o vytvoření hospodářské a měnové unie byla Wernerova zpráva¹ z roku 1970, která počítala s vytvořením této unie ve třech etapách a jejím dokončením do roku 1980. Vzhledem ke značné mezinárodní měnové nestabilitě, jež následovala po zhroucení brettonwoodského měnového systému na počátku 70. let 20. století, a s ohledem na mezinárodní recesi, která byla důsledkem první ropné krize v roce 1973, však k uskutečnění prvních plánů vytvořit hospodářskou a měnovou unii nikdy nedošlo.

V roce 1979 se tehdejších devět členských států EHS rozhodlo této nestabilitě čelit, a vytvořilo **Evropský měnový systém (EMS)** [1]. Jeho hlavním nástrojem byl **kurzový mechanismus** [2] označovaný jako **ERM** [3] (tj. Exchange Rate Mechanism), jímž se mezi měnami těchto devíti zemí stanovily pevné devizové kurzy, které však bylo možné upravovat.

V druhé polovině 80. let 20. století byla myšlenka hospodářské a měnové unie uvedena v život Jednotným evropským aktem, který byl přijat v roce 1986 a na jehož základě vznikl jednotný trh. Bylo však zřejmé, že všech výhod jednotného trhu lze využít pouze v případě, že se ve zúčastněných státech zavede jednotná měna. V roce 1988 pověřila **Evropská rada** [4] **Delorsův výbor** [5], aby posoudil možnosti realizace **Hospodářské a měnové unie (HMU)** [6]. Na základě Delorsovy zprávy z roku 1989 byla zahájena jednání týkající se **Smlouvy** [7] o Evropské unii, na jejímž základě došlo k založení Evropské unie (EU) a k úpravě Smlouvy o založení Evropského společenství. Tento dokument byl podepsán v únoru 1992 ve městě Maastricht (odtud rovněž označení Maastrichtská smlouva) a nabyl účinnosti 1. listopadu 1993.

Evropská Hospodářská a měnová unie vznikala ve třech etapách. V první etapě (1990–1993) došlo především k odstranění veškerých vnitřních překážek volného pohybu osob, zboží, kapitálu a služeb v EU, čímž se dovršil proces vytváření jednotného evropského trhu.

Druhá etapa (1994–1998) byla zahájena založením **Evropského měnového institutu** [8] a soustředila se zejména na technickou přípravu předcházející

**Podpis Maastrichtské smlouvy
v roce 1992**

Tři etapy HMU:

- I. **Jednotný evropský trh**
- II. **Evropský měnový institut**
- III. **ECB a euro**

¹ Název je odvozen od autora zprávy Pierra Wernera, tehdejšího předsedy vlády Lucemburska.

VÝVOJ HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE

zavedení jednotné měny, na zabránění vzniku nadměrných deficitů a zajištění výrazné konvergence hospodářských a měnových politik jednotlivých členských států (tj. na zajištění stability cen a vyrovnaných veřejných rozpočtů). Třetí etapa započala 1. ledna 1999 stanovením neodvolatelných devizových kurzů, přenesením pravomocí měnové politiky na ECB a zavedením eura coby jednotné měny. Dne 1. ledna 2002 získaly eurobankovky a mince ve zúčastněných zemích status zákonného platidla. Národní bankovky a mince přestaly platit k poslednímu dni měsíce února roku 2002.

Hospodářská politika zaměřená
na stabilitu, nezávislost centrálních
bank

1.3 KRITÉRIA KONVERGENCE

Země, které mají v úmyslu zavést euro jako svou měnu, musí dosáhnout vysoké úrovně tzv. udržitelné konvergence. Stupeň konvergence je posuzován na základě následujících kritérií stanovených Maastrichtskou smlouvou, která musí daná země splnit:

- vysoký stupeň cenové stability
- zdravé veřejné finance
- stabilní devizový kurz
- nízké a stabilní dlouhodobé úrokové sazby

Cílem uvedených kritérií je zajistit, aby do třetí etapy HMU směly vstoupit pouze ty země, jejichž hospodářská politika se zaměřuje na stabilitu a jež vykazují cenovou stabilitu. Smlouva rovněž stanoví požadavek nezávislosti centrální banky dané země (viz článek 108 Smlouvy).

12 členských států
zavádí euro

Na vrcholné schůzce EU v květnu 1998 v Bruselu bylo oznámeno, že podmínky pro zavedení jednotné měny splnilo 11 z tehdejších 15 členských států Unie, a to Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko a Finsko. Tyto země zavedly jednotnou měnu 1. ledna 1999. Řecko se k nim připojilo 1. ledna 2001 poté, co splnilo výše uvedená kritéria.

Jeden členský stát, konkrétně Švédsko, některé z daných podmínek nesplnil. Kromě toho získalo Dánsko a Spojené království „zvláštní status“, který jim na základě protokolů připojených ke Smlouvě o založení Evropského společenství zajišťuje právo rozhodnout se, zda se třetí etapy HMU zúčastní, tj. zda euro zavedou, či nikoliv. Obě země této tzv. neúčastnické doložky využily a oznámily Radě EU ^[1], že se třetí etapy nyní nezúčastní, tedy že si zatím nepřejí být součástí eurozóny.

Dva členské státy využívají
tzv. neúčastnické doložky

O deseti nových členech EU a Švédsku se hovoří jako o členských státech, na něž se vztahuje „výjimka“ ^[2], neboť prozatím veškeré podmínky pro přijetí eura nesplnily. V důsledku této výjimky se na daný členský stát nevztahují některá z ustanovení, která se jinak po zahájení třetí etapy HMU běžně uplatňují. K nim patří veškerá ustanovení, na jejichž základě přebírá odpovědnost za měnovou politiku Rada guvernérů ^[3] ECB.

Na rozdíl od Dánska a Spojeného království neexistuje pro Švédsko ani deset nových členských států EU možnost využít neúčastnické doložky.

To znamená, že nové členské země se vstupem do EU zavázaly, že euro zavedou, jakmile splní kritéria konvergence ^[4]. ECB i Evropská komise ^[5] vypracovávají jednou za dva roky, popř. na žádost členského státu, zprávy o plnění kritérií konvergence. Tyto konvergenční zprávy zohledňují rovněž další faktory, které mohou začlenění dané země do eurozóny ovlivňovat. Na jejich základě se pak Rada EU rozhoduje, zda přistoupení dalšího státu k eurozóně schválí, či nikoli.

Nové členské státy EU jsou
povinny euro zavést

4 CHARAKTERISTIKA EUROZÓNY

Před vytvořením eurozóny bylo možné ekonomiky jejích jednotlivých současných členů označit za poměrně otevřené. Nyní však tvoří součást větší a mnohem soběstačnější hospodářské zóny. Velikostí je eurozóna srovnatelná s významnými ekonomikami, jako jsou USA nebo Japonsko.

VÝVOJ HOSPODÁŘSKÉ A MĚNOVÉ UNIE

Jedna z největších ekonomik
na světě

Se svými 312 miliony obyvatel (údaj z roku 2004) patří eurozóna k největším ekonomikám na světě. Evropská unie jako taková se skládá z 25 členských států, v nichž žije celkem 460 milionů obyvatel. Pro srovnání, populace Spojených států dosahuje 294 milionů, v Japonsku žije 128 milionů obyvatel.

Na základě hrubého domácího produktu (HDP) ■ přepočteného paritou kupní síly ■ byly v roce 2004 nejsilnější ekonomikou Spojené státy, jejichž podíl na světovém HDP dosáhl 20,9 %. Se svými 15,3 % je následovala eurozóna, Japonsko se podílelo 6,9 %. Podíly jednotlivých zemí eurozóny jsou podstatně menší – největší z nich činil v roce 2004 4,3 % světového HDP.

Malá závislost na
zahraničním obchodě

Eurozónu může vývoj celosvětové ekonomiky značně ovlivnit, ovšem menší otevřenost její ekonomiky znamená, že změny cen zahraničního zboží mohou mít na domácí ceny pouze omezený vliv. Eurozóna je však otevřenější než trhy Spojených států či Japonska. V roce 2004 dosáhl vývoz zboží a služeb z eurozóny coby podíl na HDP výrazně vyšší úroveň (19,4 %) než ve Spojených státech (9,8 %) a Japonsku (13,6 %).

Skutečně jednotný trh
zboží a služeb

1.5 VÝHODY EURA

Vznik Hospodářské a měnové unie (HMU) ■ představoval významný krok směrem k vytvoření vnitřního trhu. V současné době již mají spotřebitelé i podniky možnost snadno ceny v eurozóně porovnat a zjistit dodavatele, který nabízí nejlepší podmínky. Kromě toho vytváří HMU prostředí pro hospodářskou a měnovou stabilitu po celé Evropě, což podporuje trvalý růst ekonomiky a vznik pracovních příležitostí. Jednotná měna navíc vyloučila problémy způsobené silnými výkyvy devizových kurzů mezi původními měnami.

Zavedením eurobankovek a mincí 1. ledna 2002 se usnadnilo cestování v rámci eurozóny. Rozdíly v cenách zboží i služeb jsou patrné na první pohled. Zároveň lze při placení používat ve všech zúčastněných státech stejné peníze.

**Vyloučení kurzových rizik
a transakčních nákladů**

S eurem se v eurozóně odstranily veškeré náklady spojené s převodem deviz a rovněž rizika s tím spojená. Dříve tyto náklady spolu s možnými riziky brzdily rozvoj hospodářské soutěže v Evropě. Pokud dojde k posílení konkurence, je velmi pravděpodobné, že dostupné zdroje budou využívány neefektivněji. Díky jednotné měně je mnohem jednodušší se rozhodovat o tom, jak investovat, neboť návratnost investic mezi státy eurozóny již nemůže být dlouhodobě ovlivňována výkyvy devizových kurzů.

Před zavedením eura měly finanční trhy zpravidla národní charakter. Finanční nástroje, například státní dluhopisy a akcie, byly denominovány v národních měnách. Zavedení eura významně napomohlo integraci finančních trhů v eurozóně. Euro bude ovlivňovat hospodářskou strukturu eurozóny i v budoucnu. Různé stupně integrace lze pozorovat ve všech částech finanční struktury:

Integrace finančních trhů

- **Mezibankovní peněžní trh** ■ eurozóny je plně propojen.
- **Trh s dluhopisy** ■ v eurech je vysoce integrovaný, rozvinutý a likvidní a umožňuje výběr ze širokého spektra investic a zdrojů financování.
- **Akciový trh** ■ eurozóny je stále více považován za jednotný trh.
- Počet vnitrostátních a přeshraničních fúzí a akvizic mezi bankami v eurozóně se zvyšuje.

Rozvinutý a integrovaný finanční trh umožňuje financování hospodářského růstu, a tím i vznik nových pracovních příležitostí. Při rozhodování, jak investovat či spořit, je tak možné využít širší nabídky. Podniky mají možnost získávat zdroje k financování své činnosti z velmi rozsáhlého kapitálového trhu a k ochraně před nejrůznějšími finančními riziky mohou využívat nové finanční nástroje. Mohou rovněž vylepšit řízení své investiční činnosti.

HISTORICKÝ VÝVOJ

1952

Belgie, Německo, Francie, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko zakládají Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO).

1958

Římské smlouvy nabývají účinnosti, čímž vzniká Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM).

1967

Dohoda o sloučení spojuje tři existující Společenství (ESUO, EHS a EURATOM).

1970

Předložení Wernerovy zprávy, prvního konceptu měnové unie.

1973

Vstup Dánska, Irska a Spojeného království do Evropských společenství (ES).

1979

Vytvoření Evropského měnového systému (EMS).

1981

Rozšíření Evropských společenství (ES) o Řecko.

1986

Připojení Španělska a Portugalska k ES.

1987

Účinnosti nabývá Jednotný evropský akt, který připravuje cestu jednotnému trhu.

1989

Delorsův výbor předkládá zprávu o Hospodářské a měnové unii.

1990

Zahájení první etapy HMU.

1993

Účinnosti nabývá Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva).

1994

Zahájení druhé etapy HMU a založení Evropského měnového institutu (EMI) se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem.

1995

Evropská unie se rozšiřuje o Rakousko, Finsko a Švédsko.

1998

Zrušení EMI a vytvoření Evropské centrální banky se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem.

1999

Zahájení třetí etapy HMU, do níž vstupuje 11 členských států EU. Zavedení eura coby jednotné měny.

Účinnosti nabývá upravené znění Smlouvy o Evropské unii (tj. Amsterdamská smlouva).

2001

Řecko se jako 12. stát připojuje k eurozóně.

2002

Zavedení prvních eurobankovek a mincí do oběhu.

2003

Účinnosti nabývá upravené znění Smlouvy o Evropské unii (tj. Smlouva z Nice).

2004

Rozšíření EU o deset států 1. května.

STRUKTURA A ÚKOLY

2.1 EVROPSKÝ SYSTÉM CENTRÁLNÍCH BANK A EUROSYSTÉM

Evropský systém centrálních bank (ESCB) vznikl v souladu s Maastrichtskou smlouvou a Statutem Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. Skládá se z Evropské centrální banky (ECB) a národních centrálních bank všech členských států EU.

Eurosystém se skládá z ECB a národních centrálních bank zemí, které zavedly euro (v současnosti 12 zemí).

Rozhodovací orgány ECB jsou Rada guvernéřů a Výkonná rada. Měnová rozhodnutí přijímá Rada guvernéřů, zatímco Výkonná rada tato rozhodnutí provádí a odpovídá za běžné řízení ECB. Třetí rozhodovací orgán ECB je Generální rada, která bude zastávat svou funkci, dokud budou existovat členské státy EU, které nezavedly euro jako svou měnu.

ECB je nadnárodní instituce

2.2 EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA

ECB byla ustavena v červnu 1998 ve Frankfurtu nad Mohanem a navázala na svého předchůdce, Evropský měnový institut (EMI). ECB je nadnárodní instituce s vlastní právní subjektivitou. V roce 2002 vypsal mezinárodní architektonickou soutěž na návrh jejího budoucího stálého sídla, pro něž zajistila místo ve východní části Frankfurtu.

Prostředí v ECB je skutečně evropské, její zaměstnanci pocházejí ze všech 25 zemí Evropské unie.

Vývoj Hospodářské
a měnové unie

Struktura a úkoly

2.1 Evropský systém centrálních
bank a Eurosystem
2.2 Evropská centrální banka
2.3 Úkoly Eurosystemu

2.4 Nezávislost
2.5 Národní centrální banky
2.6 Rozhodovací orgány ECB
2.7 Výbory ESCB

Měnová politika

Systém TARGET

Eurobankovky a mince

Bankovní dohled

2.3 ÚKOLY EUROSISTÉMU

Eurosystem plní čtyři základní úkoly. Prvním je provádět měnovou politiku, kterou přijala Rada guvernérů ECB, tedy například rozhodnutí o základních úrokových sazbách ECB (tj. **základní nabídkové sazbě** pro **hlavní refinanční operace** i o úrokových sazbách pro **mezni zápůjční facilitu** a **vkkladovou facilitu** a dále rozhodnutí týkající se měnových cílů a vytváření měnových rezerv. Za provádění měnové politiky odpovídá Výkonná rada, která vydává pokyny národním centrálním bankám. Výkonná rada například jednou týdně rozhoduje o přidělování likvidity bankovnímu sektoru prostřednictvím hlavních refinančních operací.

**Rada guvernérů rozhoduje
o základních úrokových sazbách**

Druhým a třetím úkolem Eurosystemu je provádět **devizové operace** a držet a spravovat oficiální devizové rezervy států eurozóny.

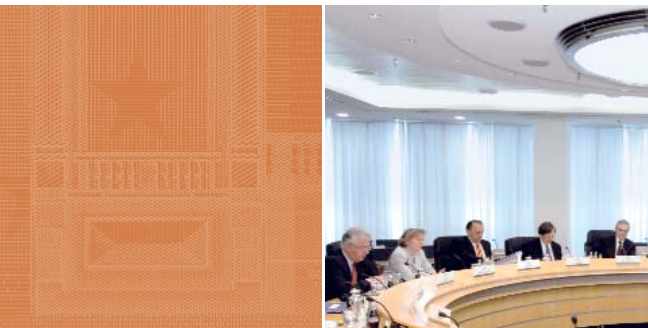
Národní centrální banky Eurosystemu převedly na ECB devizové rezervy ve výši zhruba 40 miliard eur (85 % tvoří cizí měny a 15 % zlato). Za tento převod banky získaly **úročené pohledávky** vůči ECB, které jsou denominovány v eurech. Národní centrální banky Eurosystemu se podílí na správě devizových rezerv ECB, kdy působí jako zprostředkovatelé ECB v souladu s obecnými zásadami pro správu portfolií, které stanoví ECB. Zbývající devizové rezervy Eurosystemu vlastní a spravují národní centrální banky, ale transakce s těmito devizovými rezervami reguluje Eurosystem. Zejména pokud překračují určitý objem, musí je nejdříve schválit ECB.

**Devizové rezervy spravuje ECB
a národní centrální banky**

Čtvrtým základním úkolem Eurosystemu je podporovat plynulé fungování platebních systémů. Dále se Eurosystem podílí na provádění finančního dohledu tím, že v oblasti své působnosti poskytuje doporučení autorům legislativy a sestavuje měnovou a finanční statistiku.

Smlouva dále stanovuje, že ECB má výlučné právo povolovat vydávání eurobankovek.

STRUKTURA A ÚKOLY

2.4 NEZÁVISLOST

ECB a národní centrální banky nesmějí při plnění úkolů Eurosystemu vyžadovat ani přijímat pokyny od orgánů či institucí Společenství, od vlád členských států ani od jiných subjektů. Stejně tak se nesmějí instituce a orgány Společenství ani vlády členských států snažit ovlivňovat členy rozhodovacích orgánů ECB či národních centrálních bank při plnění jejich úkolů.

Osobní nezávislost

Statut ESCB a ECB upravuje trvání funkčního období guvernérů národních centrálních bank a členů **Výkonné rady** ▯ takto:

- minimální funkční období guvernérů národních centrálních bank je pět let,
- funkční období členů Výkonné rady ECB je osm let a je neobnovitelné,
- člena Výkonné rady lze odvolat z funkce, pouze není-li dále způsobilý funkci vykonávat nebo dopustí-li se závažného pochybení; řešení případného sporu pak přísluší **Soudnímu dvoru Evropských společenství** ▯.

Funkční nezávislost

Eurosystem je také funkčně nezávislý. ECB a národní centrální banky mají veškeré nástroje a pravomoci, které potřebují k provádění účinné měnové politiky, a jsou oprávněny samostatně rozhodovat o tom, jakým způsobem a kdy je použijí.

Eurosystem nesmí poskytovat úvěry orgánům Společenství nebo veřejnému sektoru v jednotlivých členských státech, což dále posiluje jeho nezávislost a chrání jej před případným ovlivňováním ze strany veřejných orgánů. **Rada guvernérů** ▯ ECB má navíc právo přijímat závazná nařízení, která upravují provádění úkolů ESCB, a v určitých případech postupovat podle konkrétních předpisů Rady EU ▯.

Nationale Bank van
België / Banque
Nationale de Belgique

Deutsche
Bundesbank

Bank of Greece

Banco de España

Banque de France

Central Bank and
Financial Services
Authority of Ireland

Banca d'Italia

Banque centrale
du Luxembourg

De Nederlandsche
Bank

Oesterreichische
Nationalbank

Banco de Portugal

Suomen Pankki
Finlands Bank

STRUKTURA A ÚKOLY

2.5 NÁRODNÍ CENTRÁLNÍ BANKY

Národní centrální banky Eurosystemu mají právní subjektivitu (podle právních řádů jednotlivých zemí), která je oddělená od právní subjektivity ECB. Zároveň jsou součástí Eurosystemu, který odpovídá za **cenovou stabilitu** v eurozóně. Při plnění jeho úkolů postupují národní centrální banky v souladu s obecnými zásadami a pokyny ECB.

Národní centrální banky provádějí měnové operace

Národní centrální banky se podílejí na provádění jednotné měnové politiky eurozóny. Provádějí měnové operace, jako je poskytování peněz centrální banky **úvěrovým institucím** , a zajišťují vypořádání bezhotovostních tuzemských a přeshraničních plateb. Dále spravují na vlastní účet a jako zprostředkovatelé ECB operace s devizovými rezervami.

Národní centrální banky také z velké části odpovídají za shromažďování statistických údajů a za vydávání eurobankovek a nakládání s nimi ve svých zemích. Dále plní funkce, které jsou mimo rámec Statutu, pokud je Rada guvernérů nepovažuje za neslučitelné s cíli a úkoly Eurosystemu.

Podle vnitrostátních právních předpisů mohou národní centrální banky plnit i další funkce, které s měnovou politikou nesouvisí. Některé se například zabývají bankovním dohledem nebo vykonávají funkci hlavní banky pro vládní sektor.

Rada guvernérů zasedá jednou za dva týdny, vždy ve čtvrtek

2.6 ROZHODOVACÍ ORGÁNY ECB

Rada guvernérů se skládá z členů Výkonné rady ECB a guvernérů národních centrálních bank zemí eurozóny. Statut ESCB stanoví, že Rada guvernérů ECB zasedá alespoň desetkrát ročně. Termíny si určuje Rada guvernérů sama na základě návrhu Výkonné rady. Zasedání se mohou konat i prostřednictvím telekonference, nevznese-li proti tomuto způsobu jednání námitky alespoň tři guvernéři. Rada guvernérů zasedá v současné době dvakrát měsíčně, obvykle první a třetí čtvrtek. Měnové otázky jsou běžně projednávány pouze na prvním zasedání v měsíci.

 viz glosář

Zasedání se může účastnit předseda Rady EU a jeden člen Evropské komise, ale právo hlasovat přísluší pouze členům Rady guvernérů, z nichž každý má jeden hlas. S výjimkou rozhodnutí ECB o finančních záležitostech přijímá Rada guvernérů rozhodnutí prostou většinou. V případě rovnosti hlasů má rozhodný hlas prezident ECB. Pokud jde o finanční záležitosti, např. úpis základního kapitálu ECB, převody devizových rezerv nebo rozdělení měnových příjmů, jsou hlasy váženy podle podílů národních centrálních bank na upsaném základním kapitálu ECB.

Smlouva o Evropské unii a Statut ESCB a ECB zmocňují Radu guvernérů přijímat rozhodnutí, která jsou pro Eurosystem nejvýznamnější ze strategického hlediska.

Rada guvernérů plní tyto základní úkoly:

- určuje měnovou politiku eurozóny, tzn. že přijímá rozhodnutí o základních úrokových sazbách ECB,
- přijímá obecné zásady a rozhodnutí nezbytná pro provádění činností, kterými byl pověřen Eurosystem.

Při přijímání měnových rozhodnutí a rozhodnutí o dalších úkolech Eurosystému přihlíží Rada guvernérů k vývoji v eurozóně jako celku.

Zaměření na eurozónu

Výkonná rada se skládá z prezidenta a viceprezidenta ECB a dalších čtyřech členů, kteří jsou jmenováni z uznávaných osobností s profesionální zkušeností v měnových a bankovních záležitostech vzájemnou dohodou vlád zemí eurozóny na úrovni hlav států nebo předsedů vlád na doporučení Rady EU, po konzultaci s Evropským parlamentem a Radou guvernérů ECB. Výkonná rada zasedá zpravidla každé úterý.

Výkonná rada zasedá každé úterý

STRUKTURA A ÚKOLY

Radě guvernérů, Výkonné radě a Generální radě ECB předsedá prezident, nebo v jeho nepřítomnosti viceprezident ECB. Prezident je zván na zasedání Euroskupiny ^[1], neformálního setkání ministrů hospodářství a financí zemí eurozóny, a může se účastnit zasedání Rady EU, kde se projednávají témata související s cíli a úkoly Eurosystému.

Výkonná rada plní tyto úkoly:

- připravuje zasedání Rady guvernérů,
- provádí měnovou politiku eurozóny v souladu s obecnými zásadami a rozhodnutími přijatými Radou guvernérů a v rámci této činnosti uděluje pokyny národním centrálním bankám,
- řídí běžnou činnost ECB,
- vykonává určité pravomoci včetně regulatorních, kterými ji pověří Rada guvernérů.

Generální rada zasedá čtyřikrát za rok

Generální rada se skládá z prezidenta a viceprezidenta ECB a guvernérů národních centrálních bank všech členských zemí EU. Ostatní členové Výkonné rady, předseda Rady EU a jeden člen **Evropské komise** ^[2] se mohou zasedání Generální rady účastnit, ale nemohou na nich hlasovat. Zasedání Generální rady lze svolat, kdykoli je prezident považuje za potřebné, nebo na žádost alespoň třech jejích členů. Generální rada zasedá jednou za tři měsíce a zasedání se konají zpravidla ve Frankfurtu.

Generální rada neodpovídá za měnová rozhodnutí v eurozóně. Převzala úkoly Evropského měnového institutu, které je ECB povinna plnit ve třetí etapě Hospodářské a měnové unie, dokud budou existovat členské státy EU, které nezavedly euro. To znamená, že odpovídá především za poskytování údajů

o konvergenci dosažené členskými státy EU, které dosud euro nezavedly, a informací o přípravách nezbytných k jeho zavedení. Také plní poradenské funkce v rámci ESCB a pomáhá se shromažďováním statistických údajů.

2.7 VÝBORY ESCB

Rozhodovacím orgánům ECB napomáhají výbory ESCB, které jsou důležité také z hlediska spolupráce uvnitř ESCB. Zasedají v nich odborníci z ECB a národních centrálních bank Eurosystemu [1] i dalších příslušných orgánů, jako jsou vnitrostátní orgány dohledu, např. v případě Výboru pro bankovní dohled. Jednotlivé národní centrální banky zemí, které nejsou v eurozóně, určily odborníky, kteří se účastní zasedání výborů ESCB, projednávají-li se záležitosti, které spadají do působnosti Generální rady. Kompetence výborů vymezuje Rada guvernérů [2], které jsou výbory podřízeny prostřednictvím Výkonné rady [3].

Rozhodovacím orgánům napomáhají
expertní výbory

V současnosti zasedají tyto výbory: Výbor pro účetnictví a měnové příjmy, Výbor pro bankovní dohled, Výbor pro bankovky, Výbor Eurosystemu/ESCB pro komunikaci, Výbor pro informační technologie, Výbor interních auditorů, Výbor pro mezinárodní vztahy, Výbor pro právní záležitosti, Výbor pro tržní operace, Výbor pro měnovou politiku, Výbor pro platební styk a zúčtování a Výbor pro statistiku.

V roce 1998 ustavila Rada guvernérů také Rozpočtový výbor, jehož členové jsou z ECB i z národních centrálních bank Eurosystemu. Rozpočtový výbor spolupracuje s Radou guvernérů v záležitostech, které souvisejí s rozpočtem ECB.

V roce 2005 byl ustaven Výbor pro lidské zdroje, který se skládá z členů ESCB. Jeho cílem je prosazovat spolupráci a smysl pro týmovou činnost při řízení lidských zdrojů v rámci centrálních bank Eurosystemu/ECSB.

MĚNOVÁ POLITIKA

3.1 CENOVÁ STABILITA

Hlavním cílem Eurosystému ^[1] je udržovat cenovou stabilitu ^[2]. Pokud to není v rozporu s tímto cílem, podporuje Eurosystém také obecnou hospodářskou politiku Evropského společenství.

Cenová stabilita je prvořadá

Podle článku 2 Smlouvy ^[3] o Evropské unii usiluje EU o podporu „hospodářského a sociálního pokroku a vysoké úrovně zaměstnanosti a o zajištění vyváženého a udržitelného rozvoje“. Eurosystém k dosažení těchto cílů přispívá tím, že udržuje cenovou stabilitu. Při snaze zajistit cenovou stabilitu k těmto cílům Evropské unie rovněž přihlíží. Pokud by však mezi těmito cíli došlo k rozporu, musí ECB dát vždy přednost péči o cenovou stabilitu.

Eurosystém jedná v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží, čímž podporuje efektivní umisťování zdrojů.

3.2 STRATEGIE MĚNOVÉ POLITIKY ECB

K zajištění cenové stability musí ECB ovlivňovat podmínky na peněžním trhu, a tím také krátkodobé úrokové sazby.

ECB přijala strategii, která zajišťuje konzistentní a systematický přístup při přijímání měnových rozhodnutí. Konzistentnost pomáhá stabilizovat inflační očekávání a zvyšuje důvěryhodnost ECB.

Jeden z hlavních prvků měnověpolitické strategie Rady guvernérů ^[4] ECB je kvantitativní vymezení cenové stability ^[5] jako „meziročního růstu harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) ^[6] pro eurozónu o méně než 2 %“. Cenovou stabilitu je třeba udržovat ve střednědobém horizontu, z čehož vyplývá, že měnová politika musí vycházet z předpokladů o budoucím vývoji.

^[1] viz glosář

Vývoj Hospodářské
a měnové unie

Struktura a úkoly

Měnová politika

3.1 Cenová stabilita
3.2 Strategie měnové politiky ECB
3.3 Nástroje měnové politiky

3.4 Komunikace
3.5 Měnová a finanční statistika

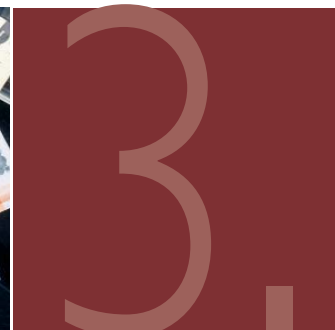
Systém TARGET

Eurobankovky a mince

Bankovní dohled

Při zajišťování cenové stability usiluje ECB o to, aby míra inflace ve střednědobém horizontu dosahovala úrovně pod 2 %, ale aby se této hladině blížila. Takto stanovená hranice odráží snahu ECB vytvořit dostatečné ochranné pásmo proti riziku **deflace** [1].

**Měnová politika vychází
z předpokladů o budoucím vývoji**

Měnová politika musí vycházet z předpokladů o budoucím vývoji, jelikož v **transmisním mechanismu** [1] (viz následující podkapitola) dochází ke značným zpožděním. Navíc by měnová politika měla zakotvovat inflační očekávání a omezovat výkyvy v hospodářském vývoji.

Kromě vymezení cenové stability je strategie měnové politiky založena na pečlivém vyhodnocení rizik pro cenovou stabilitu, které se provádí pomocí hospodářské analýzy a analýzy měnového vývoje. Každému měnovému rozhodnutí předchází pečlivé porovnání výsledků obou analýz.

3.3 NÁSTROJE MĚNOVÉ POLITIKY

Na začátku transmisního mechanismu měnové politiky stojí centrální banka a způsob, jakým řídí objem likvidity a ovlivňuje krátkodobé úrokové sazby.

Trh peněz, který je součástí finančního trhu, hraje v měnové transmisi zásadní roli, protože je to první trh, na který má změna měnové politiky vliv. Rozvinutý a integrovaný peněžní trh je pro účinnou měnovou politiku nezbytný, neboť zajišťuje rovnoměrné rozdělení likvidity poskytované centrální bankou a homogenní úroveň krátkodobých úrokových sazeb na celém území, kde se používá jednotná měna. Tato podmínka byla splněna téměř bezprostředně po začátku třetí etapy HMU, kdy byly národní trhy peněz úspěšně integrovány do jednoho efektivního peněžního trhu pro celou eurozónu.

Trh peněz je ovlivněn jako první

K ovlivnění krátkodobých úrokových sazeb má Eurosystem k dispozici několik nástrojů měnové politiky. Jsou to operace na volném trhu, stálé facility a povinné minimální rezervy.

MĚNOVÁ POLITIKA

Operace na volném trhu lze rozdělit do těchto skupin:

- **Hlavní refinanční operace** – jedná se o pravidelné transakce na poskytnutí likvidity, které se uskutečňují jednou za týden a jejichž doba splatnosti je jeden týden.
- **Dlouhodobější refinanční operace** – jedná se o pravidelné transakce na poskytnutí likvidity, které se uskutečňují jednou za měsíc a jejichž doba splatnosti je tři měsíce.
- **Operace jemného doladění** – tyto operace lze provádět kdykoliv, jejich cílem je pozměnit objem likvidity na trhu a ovlivnit úrokové sazby. Účelem těchto operací je zejména zmírnit dopady neočekávaných výkyvů v objemu likvidity na úrokové sazby.
- **Strukturální operace** – tyto transakce Eurosystemu mohou mít podobu reverzních transakcí, přímých transakcí nebo emisí dluhových cenných papírů.

Stálé facility Eurosystem také nabízí dvě stálé facility, které prostřednictvím poskytování a přijímání likvidity stanoví rozmezí jednodenních tržních úrokových sazeb. Jedná se o tyto dvě stálé facility:

- **Mezní zápůjční facilitata** – tato facilitata umožňuje **úvěrovým institucím** , aby proti způsobilým aktivům získaly od národních centrálních bank likviditu do druhého dne.
- **Vkladová facilitata** – pomocí této facility mohou **úvěrové instituce** u národních centrálních bank Eurosystemu ukládat prostředky do druhého dne.

Povinné minimální rezervy Eurosystem také vyžaduje, aby **úvěrové instituce** držely na účtech u národních centrálních bank minimální rezervy. Každá **úvěrová instituce** musí na vkladovém účtu u příslušné národní centrální banky složit určitý podíl z části vkladů svých klientů (a také některých dalších bankovních závazků). Požadovanou výši rezerv musí splňovat v průměru za udržovací období, které trvá přibližně jeden měsíc. Vklady na těchto účtech Eurosystem úročí

krátkodobou úrokovou sazbou. Účelem systému minimálních rezerv je stabilizovat úrokové sazby na peněžním trhu a vytvořit (nebo zvětšit) strukturální nedostatek likvidity v bankovním sektoru.

3.4 KOMUNIKACE

Jednou z významných činností centrální banky je úspěšná komunikace s okolím, která přispívá k efektivitě a důvěryhodnosti měnové politiky. Aby ECB zajistila, že veřejnost bude mít o měnové politice a dalších činnostech centrálních bank větší povědomí, musí komunikovat otevřeně a transparentně. To je hlavní princip komunikace Eurosystemu s okolím. Taková komunikace vyžaduje úzkou spolupráci mezi ECB a národními centrálními bankami.

Pro zajištění efektivní komunikace používá ECB a národní centrální banky řadu nástrojů. Mezi nejdůležitější z nich patří:

- pravidelné tiskové konference po prvním zasedání Rady guvernérů v měsíci,
- vydávání Měsíčního bulletinu, který obsahuje podrobný popis hospodářského vývoje v eurozóně a články vztahující se k činnosti ECB,
- veřejná slyšení, kdy prezident ECB a další členové **Výkonné rady** předstupují před **Evropským parlamentem** ,
- projevy členů rozhodovacích orgánů ECB a rozhovory s novináři,
- tiskové zprávy vysvětlující rozhodnutí a stanoviska Rady guvernérů,
- internetové stránky Evropské centrální banky a národních centrálních bank, které zpřístupňují veškeré zveřejněné materiály, včetně velmi obsáhlého souboru statistických údajů,
- publikace „working papers“,
- publikace „occasional papers“.

MĚNOVÁ POLITIKA

3.5 MĚNOVÁ A FINANČNÍ STATISTIKA

ECB za úzké spolupráce s národními centrálními bankami sestavuje a zveřejňuje finanční a měnovou statistiku. Tyto statistické údaje podporují měnovou politiku eurozóny a rozhodování ECB.

ECB sestavuje souhrnné ukazatele za eurozónu

Národní centrální banky (a v některých případech i jiné státní orgány) ve svých zemích shromažďují údaje od finančních institucí a z jiných zdrojů a vypočítávají souhrnné ukazatele na národní úrovni, které pak zasílají ECB. Ta pak sestavuje souhrnné ukazatele za celou eurozónu.

Právním východiskem pro činnost ECB při zpracování, sběru, sestavování a šíření statistických údajů je Statut Evropského systému centrálních bank a **Evropské centrální banky** , který je připojen ke Smlouvě. ECB vyžaduje, aby byly splněny požadavky na poskytování statistických údajů, snaží se však minimalizovat zátěž, která z těchto požadavků pro finanční instituce a další zpravodajské jednotky vzniká.

Za statistiku na úrovni Evropské unie odpovídá ECB a **Evropská komise** (prostřednictvím Eurostatu, Statistického úřadu Evropských společenství). ECB primárně odpovídá nebo spoluodpovídá za měnovou statistiku, statistiku finančních institucí a finančních trhů, za statistiku vnějších hospodářských vztahů (včetně platební bilance), za finanční účty a sestavování čtvrtletních nefinančních účtů institucionálních sektorů (domácností, podniků a vlády). Odpovědnost za statistickou infrastrukturu (včetně očištění o sezónní vlivy, podoby kvalitativních předpisů a norem pro přenos dat) je v Evropské unii také rozdělena mezi ECB a Evropskou komisi. Statistické údaje ECB ve všech případech, kdy je to možné, splňují mezinárodní standardy.

SYSTÉM TARGET

Vypořádání plateb v eurech
v reálném čase

4. SYSTÉM TARGET

TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) je systém vypořádání plateb v reálném čase (RTGS) provozovaný Eurosystemem. Používá se pro vypořádání operací centrálních bank, pro eurové mezibankovní převody velkých objemů a pro další platby v eurech. Zajišťuje okamžité zpracování, vypořádání v penězích centrálních bank a bezprostřední neodvolatelnost transakce. Skládá se z navzájem propojených národních systémů vypořádání v reálném čase (RTGS) a platebního mechanismu ECB (EPM). TARGET je systémem RTGS pro euro, funguje od počátku Hospodářské a měnové unie, tedy od ledna 1999, a jeho denní obrat činí přibližně 1700 miliard eur.

Systém TARGET byl vyvinut pro tyto účely:

- vytvořit bezpečný a spolehlivý mechanismus na bázi RTGS pro vypořádání plateb v eurech,
- zvýšit efektivitu přeshraničního platebního styku v eurech,
- zajistit fungování měnové politiky ECB a podpořit integraci eurového peněžního trhu.

- 1 Vývoj Hospodářské a měnové unie
- 2 Struktura a úkoly
- 3 Měnová politika
- 4 **Systém TARGET**
- 5 Eurobankovky a mince
- 6 Bankovní dohled

Systém TARGET je k dispozici pro všechny eurové transakce mezi státy eurozóny a uvnitř těchto států a zpracovává mezibankovní i klientské platby. Dále jej lze využít v některých dalších členských zemích EU. Pro platby v rámci systému TARGET není stanovena žádná maximální nebo minimální částka. Členské státy EU, které zatím euro nezavedly, mají možnost se k systému TARGET připojit, není to však pro ně povinnost. Za určitých podmínek je tento systém přístupný také úvěrovým institucím z členských států EU, které zatím euro nezavedly.

Eurosystém v současnosti vytváří další generaci systému TARGET, označovanou jako TARGET2. Ta by se měla začít používat v roce 2007 a díky harmonizované a centralizované infrastruktuře zajistí vyšší stupeň zabezpečení a lepší efektivitu. Systém TARGET2 bude poskytovat stejně kvalitní služby, stejnou funkčnost a stejná rozhraní jako předcházející generace a také poskytne jednotnou cenovou strukturu.

EUROBANKOVKY A MINCE

5.1 BANKOVKY

K uvedení eurobankovek do oběhu došlo 1. ledna 2002. Zavedeny byly bankovky v sedmi nominálních hodnotách, tj. 5, 10, 20, 50, 100, 200 a 500 eur, přičemž každá z nich má jinou velikost.

Bankovky zobrazují architektonické slohy sedmi epoch evropské kultury – antiku, románský sloh, gotiku, renesanci, baroko a rokoko, věk skla a oceli a moderní architekturu 20. století. Třemi hlavními architektonickými prvky, které se na bankovkách objevují, jsou okno, portál a most. Žádné z uvedených vyobrazení však neznázorňuje konkrétní budovu či architektonickou památku.

Okna a portály vyobrazené na lící straně bankovek symbolizují ducha evropské otevřenosti a spolupráce. Na rubu všech bankovek najdeme obrázek mostu, jenž je metaforou komunikace mezi evropskými národy a mezi Evropou a zbytkem světa.

Aby se zamezilo padělání, byly bankovky vybaveny několika ochrannými prvky. Pomocí nich lze odlišit padělky od pravých bankovek. Grafická úprava rovněž obsahuje zvláštní prvky, které napomáhají nevidomým a slabozrakým lidem bankovky rozpoznat.

Přísné kontroly bankovek zajišťují, že veškeré vydané peníze mají stejnou kvalitu a stejný vzhled. Grafická úprava bankovek je pro všechny státy identická.

Vývoj Hospodářské
a měnové unie

Struktura a úkoly

Měnová politika

Systém TARGET

Eurobankovky a mince

5.1 Bankovky

5.2 Mince

Bankovní dohled

5.2 MINCE

Jedno euro se člení na 100 centů. Euromince jsou vydávány v osmi hodnotách: 1, 2, 5, 10, 20 a 50 centů, 1 a 2 eura. Vzhled jedné strany mincí je společný pro všechny státy eurozóny, na druhé straně jsou zobrazeny národní motivy jednotlivých zemí. Bez ohledu na tuto odlišnost mohou být veškeré euromince samozřejmě používány ve všech členských státech eurozóny.

Všech osm druhů euromincí se odlišuje co do užitého materiálu, velikosti, váhy, barvy a síly. I v případě mincí najdeme doplňkové, inovativní prvky, které mají nevidomým a slabozrakým pomoci k snadnějšímu rozeznání hodnoty mince. Mince různé hodnoty se od sebe liší například provedením hrany. Systém důsledného řízení kvality zajišťuje, aby bylo možné používat stejné euromince v rámci celé eurozóny a aby splňovaly normy nezbytné pro používání v prodejních automatech.

Velmi pečlivě se přistupovalo k výrobě mincí s vyšší nominální hodnotou (1 a 2 eura) s cílem předejít jejich padělání. Tomu napomáhá velmi propracované použití dvou různobarevných kovů a u mince s hodnotou 2 eura rovněž nápis po obvodu její hrany.

BANKOVNÍ DOHLED

6. BANKOVNÍ DOHLED

Za bankovní dohled a finanční stabilitu stále odpovídají příslušné instituce daného členského státu EU, ovšem **Smlouva** ^[1] stanoví, že ESCB „přispívá k řádnému provádění opatření, která přijímají příslušné orgány v oblasti dohledu nad úvěrovými institucemi ^[2] a stability finančního systému“.

ESCB plní tuto svou úlohu třemi způsoby.

Sledování finanční stability

Zprvė, sleduje a hodnotí finanční stabilitu v eurozóně i celé Evropské unii, čímž doplňuje a podporuje obdobné činnosti, které na národní úrovni v zájmu udržení finanční stability v dané zemi vykonávají národní centrální banky a orgány dohledu.

^[1] viz glosář

1 Vývoj Hospodářské
a měnové unie

2 Struktura a úkoly

3 Měnová politika

4 Systém TARGET

5 Eurobankovky a mince

6 Bankovní dohled

Zadruhé, ESCB plní úlohu poradního orgánu při vypracovávání a přezkoumávání regulačních a dozorčích požadavků určených finančním institucím. Většinu těchto doporučení poskytuje ESCB prostřednictvím účasti ECB v příslušných mezinárodních a evropských regulačních a dozorčích organizacích, mezi které patří například Basilejský výbor pro bankovní dohled, Evropský bankovní výbor a Evropský výbor orgánů bankovního dohledu.

Zatřetí, ECB podporuje spolupráci mezi centrálními bankami a orgány dohledu v oblastech společného zájmu (např. dohled nad platebními systémy, řešení finančních krizí).

Na realizaci výše zmíněných činností se podílí Výbor pro bankovní dohled (jeden z výborů ESCB uvedených v podkapitole 2.7). Ten umožňuje setkávání odborníků z centrálních bank a orgánů dohledu všech států Evropské unie.

GLOSÁŘ

Cenová stabilita: Rada guvernérů definuje cenovou stabilitu, jejíž zachování je hlavním úkolem Eurosystemu, jako meziroční růst harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) pro eurozónu o méně než 2 %. Ve snaze zachovat cenovou stabilitu udržuje Rada guvernérů míru inflace ve střednědobém horizontu pod 2 %, avšak blízko této úrovni.

Centrální banka: Jedná se o instituci, jíž byla na základě právního aktu svěřena odpovědnost za provádění měnové politiky na určitém území.

Deflace: Pojmem „deflace“ se označuje trvalý pokles celkové cenové hladiny během souvislého časového období.

Delorsův výbor: Evropská rada pověřila v červnu 1988 výbor vedený tehdejší předsedou Evropské komise Jacquesem Delorsem, aby provedl studii a vypracoval návrh konkrétních kroků vedoucích k realizaci Hospodářské a měnové unie. Výbor tvořili guvernérů centrálních bank Evropského společenství (ES), generální ředitel Banky pro mezinárodní platby (BIS) Alexandre Lamfalussy, profesor ekonomie z Dánska Niels Thygesen a Miguel Boyer, který byl v té době prezidentem španělské Banco Exterior de España. Výbor vypracoval Delorovu zprávu, v níž navrhl vytvořit Hospodářskou a měnovou unii ve třech etapách.

Devizové operace: Devizovými operacemi se rozumí nákup či prodej cizích měn. V kontextu Eurosystemu se jedná o nákup a prodej jiných měn oproti euru.

Dlouhodobé úrokové míry: Jedná se o úrokové míry nebo výnosy z úročených finančních aktiv s relativně dlouhou dobou splatnosti. Jako referenční hodnota pro dlouhodobé úrokové míry se často používají výnosy ze státních dluhopisů s desetiletou dobou splatnosti.

ECOFIN: viz Rada EU

ERM II: viz Kurzový mechanismus ERM II

Euroskupina: Jako Euroskupina se označují neformální zasedání ministrů hospodářství a financí států eurozóny, během nichž se řeší záležitosti týkající se spolupovědnosti v otázkách jednotné měny. K účasti na jednání jsou přizváni i zástupci Evropské komise a ECB. Setkání Euroskupiny se obvykle koná bezprostředně před jednáním Rady ECOFIN.

Eurosystem: Eurosystem je tvořen Evropskou centrální bankou a národními centrálními bankami zemí, které jsou členy eurozóny. Jeho úkol spočívá v určování a provádění měnové politiky eurozóny.

Evropská centrální banka (ECB): ECB byla zřízena 1. června 1998 a sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem. Společně s národními centrálními bankami eurozóny určuje a provádí měnovou politiku v zemích eurozóny.

Evropská komise: Evropská komise je jednou z pěti institucí EU. Byla zřízena v roce 1967 pro všechna tři Evropská společenství. Přípravuje návrhy nové evropské legislativy, které předkládá Evropskému parlamentu a Radě EU. Dále zajišťuje řádné plnění rozhodnutí přijatých na nadnárodní úrovni a vykonává dohled nad čerpáním prostředků z rozpočtu Unie. Sleduje rovněž dodržování Smluv a právních předpisů EU. Z pozice „strážkyně zákona“ dohlíží společně se Soudním dvorem Evropských společenství na řádné uplatňování legislativy závazné pro všechny členské státy. V současné době tvoří Komisi její předseda a 24 komisařů. Její oddělení označovaná jako Generální ředitelství odpovídají za provádění společné politiky a za správu určité oblasti. Komise reprezentuje obecné zájmy EU a není závislá na členských státech EU. Její funkční období trvá 5 let, ale může být odvolána rozhodnutím Evropského parlamentu.

Evropská rada: Úkolem Evropské rady je dávat Evropské unii nezbytné podněty pro budoucí vývoj a vymezovat její obecné politické směřování. Jednání Evropské rady se účastní hlavy států a vlád členských zemí EU a předseda Evropské komise (viz rovněž Rada EU).

Evropské hospodářské společenství (EHS): EHS bylo založeno Římskou smlouvou v roce 1957. Jeho vznik představoval krok k hospodářské integraci, neboť mezi členskými státy byl zaveden volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu.

Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO): ESUO patří mezi Evropská společenství. Jeho založením v roce 1951 v Paříži vytvořilo šest zakládajících členských zemí (Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko) společný trh uhlí a oceli.

Evropský měnový institut (EMI): EMI byl zřízen 1.1.1994 jako jeden z orgánů EU. Jeho úkolem bylo vykonat nezbytné přípravy pro poslední etapu Hospodářské a měnové unie. Dne 1.6.1998 jej nahradila ECB.

Evropský měnový systém (EMS): Před zavedením eura byla řada měn členských zemí EU prováděna prostřednictvím EMS, který fungoval od roku 1979 do roku 1999. Skládal se ze tří hlavních prvků: měnové jednotky ECU, jež byla košem měn členských států, dále z mechanismu směnných kurzů a intervenčního mechanismu, které určovaly střední paritu každé národní měny vůči jednotce ECU

(bilaterální devizový kurz), a z úvěrového mechanismu, díky čemuž mohly centrální banky zasahovat v případech, kdy bilaterální devizové kurzy překročily určitou hranici. EMS byl 1.1.1999 nahrazen kurzovým mechanismem ERM II.

Evropský parlament: V této evropské instituci zasedá 732 poslanců, kteří jsou přímo voleni občany členských států EU. Evropský parlament má sice převážně poradní pravomoci, schvaluje však společně s Radou EU roční rozpočet Unie. S Radou EU zároveň spolupracuje při vytváření komunitární legislativy a dohlíží nad činností Evropské komise.

Evropský systém centrálních bank (ESCB): ESCB sestává z Evropské centrální banky a národních centrálních bank všech členských států EU.

Finanční zprostředkovatel: Jedná se o společnost či instituci, která vystupuje jako prostředník mezi dlužníky a věřiteli, například při shromažďování vkladů od veřejnosti a poskytování půjček domácnostem a podnikům.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP): HICP je nástroj, který Rada guvernérů používá při hodnocení cenové stability v eurozóně. Za výpočet HICP a jeho zveřejnění odpovídá Statistický úřad Evropských společenství – Eurostat.

Hlavní refinanční operace: Těmito operacemi se rozumí transakce na volném trhu, které provádí Eurosystem, aby zajistil přiměřenou úroveň likvidity v bankovním systému. Mají podobu aukcí konaných každý týden, na nichž mohou banky podávat své nabídky pro získání likvidních prostředků.

Hospodářská a měnová unie (HMU): Tímto pojmem se rozumí harmonizace hospodářských a měnových politik členských států EU a zavedení jednotné měny. Maastrichtská smlouva vymezila tři etapy tohoto procesu. V první etapě (od 1.7.1990 do 31.12.1993) umožnily členské státy volný pohyb kapitálu mezi svými územími, začaly více koordinovat své hospodářské politiky a jejich centrální banky navázaly užší spolupráci. Druhá etapa (od 1.1.1994 do 31.12.1998) byla zahájena založením Evropského měnového institutu a soustředila se na technickou přípravu vytvoření jednotné měny, dále na odstraňování nadměrných schodků veřejných rozpočtů a na dosažení vyššího stupně konvergence hospodářských a měnových politik členských zemí (s cílem zajistit cenovou stabilitu a zdravé veřejné finance). Na počátku třetí etapy (od 1.1.1999) byly neodvolatelně stanoveny devizové kurzy, odpovědnost za měnovou politiku byla přenesena na ECB a bylo zavedeno euro jako jednotná měna.

Hrubý domácí produkt (HDP): Prostřednictvím HDP se měří hospodářská aktivita země. HDP udává hodnotu veškerého zboží a veškerých služeb, které se v daném hospodářském prostoru vyprodukovaly za určité časové období.

Inflace: Inflací se rozumí trvalý růst celkové cenové hladiny, což vede k soustavnému poklesu kupní síly peněz. Inflace bývá zpravidla vyjádřena procentní roční změnou indexu spotřebitelských cen, jakým je například HICP.

Kodaňská (přístupová) kritéria: Země, které chtějí přistoupit k EU, musí splnit několik podmínek, mezi něž patří politická kritéria (stabilní instituce zaručující demokracii, právní stát, dodržování lidských práv a respektování menšin), ekonomická kritéria (fungující tržní hospodářství) a začlenění tzv. *acquis communautaire* neboli právních předpisů EU do vlastních právních systémů. Tato kritéria byla stanovena na vrcholné schůzce Evropské rady konané v červnu 1993 v Kodani a potvrzena na zasedání Evropské rady v Madridu v prosinci 1995.

Kritéria konvergence: Každá členská země EU musí před zavedením eura splnit čtyři kritéria. K nim patří stabilní cenová hladina, zdravé veřejné finance (maximální výše rozpočtového deficitu v poměru k HDP a veřejného dluhu v poměru k HDP), stabilní devizový kurz a nízké a stabilní dlouhodobé úrokové sazby.

Mechanismus směnných kurzů II (ERM II): ERM II vytváří rámec pro spolupráci mezi členskými a nečlenskými státy eurozóny v oblasti kurzové politiky. Zapojení do tohoto mechanismu je dobrovolné, avšak u členských států, na které se vztahuje výjimka ze zavedení eura, se účast v ERM II předpokládá. Pro měny účastnických zemí je stanovena centrální parita vůči euru a flukuační pásmo kolem centrální parity, které bývá standardně nastaveno na $\pm 15\%$. U členských zemí EU, které euro nezavedly, avšak vykazují vysoký stupeň konvergence s vývojem v eurozóně, lze na základě jejich žádosti nastavit užší flukuační pásmo.

Měnová báze: Měnovou bázi, označovanou někdy též „mocné peníze“, tvoří bankovky a mince v držení subjektů mimo centrální banky a vklady úvěrových institucí u centrálních bank.

Mezibankovní peněžní trh: Jedná se o trh, na němž si banky poskytují krátkodobé úvěry. Tento termín obvykle označuje obchodování s finančními prostředky pomocí nástrojů s dobou splatnosti od jednoho dne (někdy i méně než jeden den) do jednoho roku.

Mezní záplůční facilitita: Stálá facilitita Eurosystému, kterou mohou protistrany využívat k získání úvěru

do druhého dne od národní centrální banky za předem stanovenou úrokovou sazbu oproti způsobilým aktivům.

Parita kupní síly: Parity kupní síly jsou sazby přepočítacích měnových koeficientů, které vyrovnávají kupní sílu různých měn tím, že odstraňují rozdíly v cenových hladinách mezi jednotlivými zeměmi. Tento ukazatel v podstatě zobrazuje poměr cen stejného zboží či stejných služeb v různých zemích v různých národních měnách.

Peněžní agregát (např. M1, M2, M3): Peněžní agregát je možné definovat jako objem bankovek a mincí plus určité závazky finančních institucí (vklady a krátkodobé cenné papíry) s vysokým stupněm likvidity, které jsou v držení nebankovních rezidentů eurozóny. Peněžní agregát M1 je podmnožinou agregátu M2 a ten je podmnožinou agregátu M3.

Povinné minimální rezervy: Úvěrové instituce jsou povinny složit u centrální banky určitou částku jako minimální rezervu. Její výše se pro danou instituci vypočítává jako podíl na celkovém objemu finančních prostředků, které u této instituce uložili (nebankovní) klienti.

Rada EU (Rada ministrů): Tato instituce Evropského společenství je tvořena představiteli vlád členských zemí EU. Jími jsou zpravidla ministři odpovědní za sektor, do něhož projednáváná záležitost spadá. Proto se o tomto orgánu rovněž často hovoří jako o Radě ministrů. Jednání Rady EU, jichž se účastní ministři hospodářství a financí, bývají zpravidla označována jako Rada ECOFIN. Kromě toho se v případech důležitých rozhodnutí Rada EU setkává ve složení hlav států a vlád. Tato setkání nelze zaměňovat za schůzky Evropské rady, jichž se rovněž účastní hlavy států a vlád, avšak jejichž cílem je poskytovat Evropské unii nezbytné podněty pro budoucí rozvoj a vymezit její obecné politické směřování.

Rada guvernérů: Rada guvernérů je nejvyšším rozhodovacím orgánem ECB. Tvoří ji šest členů Výkonné rady ECB spolu s guvernéry národních centrálních bank členských států EU, které jednotlivou měnu euro zavedly.

Smlouva: Pojmem Smlouva se v textu rozumí Smlouva o založení Evropského společenství. Původní verze této Smlouvy byla podepsána 25. března 1957 v Římě a nabyla účinnosti 1. ledna 1958. Touto Smlouvou, o níž se často hovoří jako o „Římské smlouvě“, bylo založeno Evropské hospodářské společenství (EHS), jež bylo později přejmenováno na dnešní Evropské společenství (ES). Smlouva o Evropské unii, označovaná rovněž jako „Maastrichtská smlouva“, byla podepsána 7. února

1992 a nabyla účinnosti 1. listopadu 1993. Tato smlouva upravuje Smlouvu o založení Evropského společenství a zakládá Evropskou unii. Smlouva o založení Evropského společenství i Smlouva o Evropské unii byly upraveny „Amsterdamskou smlouvou“, k jejímuž podpisu došlo 2. října 1997 a která nabyla účinnosti 1. května 1999, a dále „Smlouvou z Nice“, která byla podepsána 26. února 2001 a vstoupila v platnost 1. února 2003.

Stálá facilitita: Jedná se o facilititu, kterou centrální banka poskytuje úvěrovým institucím na jejich vlastní žádost. Eurosystém nabízí dvě stálé facility – mezní záplůční facilititu a vkladovou facilititu.

Soudní dvůr Evropských společenství (SDES): Tato instituce zajišťuje, aby bylo právo EU dodržováno při výkladu a uplatňování Smluv a právních předpisů stanovených institucemi Evropské unie.

TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system neboli Transevropský expresní automatizovaný systém vypořádání plateb v reálném čase): TARGET je platební systém složený z 15 národních systémů vypořádání plateb v reálném čase (RTGS, Real Time Gross Settlement) a platebního mechanismu ECB (EPM). V systémech RTGS lze platby zpracovávat v reálném čase podle pořadí jejich zadání. Systém TARGET je výjimečný svým pokrytím – využívá ho téměř 1100 přímých účastníků a přes 48000 bank, a to včetně poboček a dceřiných společností.

Transmisní mechanismus: Jedná se o způsob, jakým změny úrokových sazeb zprostředkovaně ovlivňují chování ekonomických subjektů, hospodářskou aktivitu a v konečném důsledku celkovou cenovou hladinu.

Trh s akciemi: Na tomto trhu se obchoduje s akciemi společností kótovaných na burze cenných papírů. Obecně platí, že akcie jsou rizikovější investicí než dluhopisy, protože jejich držitelé mohou mít nárok na podíl na zisku společnosti, která akcie vydala, zatímco držitelům dluhopisů je vyplácen úrok bez ohledu na zisk dané firmy.

Trh s dluhopisy: Podniky a vlády vydávají dluhopisy, aby získaly kapitál pro své investice. Dluhopisy jsou úročené cenné papíry s pevnou nebo proměnlivou úrokovou sazbou a se splatností nejméně jeden rok ode dne vydání. Na trhu s dluhopisy jsou neobvyklejší dluhopisy s pevnou úrokovou sazbou.

Úvěrové instituce: Nejběžnějším typem úvěrových institucí jsou banky a spořitelny. Podle směrnice 2000/12/ES je úvěrová instituce definována jako (i) podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů a jiných splatných peněžních prostředků od

GLOSÁŘ

veřejnosti a v poskytování úvěrů na vlastní účet, nebo (ii) podnik nebo jakákoliv právnická osoba jiná než úvěrová instituce vymezená v bodě (i), která vydává platební prostředky v podobě elektronických peněz. „Elektronickými penězi“ se rozumí peněžní hodnota vyjádřená pohledávkou za vydávající instituci a (a) uchovávaná na elektronickém médiu, (b) vydávaná proti přijetí peněžních prostředků, jejichž hodnota není nižší než vydávaná peněžní hodnota, a (c) přijímaná jako platební prostředek jiným subjektem, než je vydávající instituce.

Úročená pohledávka: Úročenou pohledávkou se označují finanční aktiva, jejichž vlastník je oprávněn od dlužníka, za níž je daná pohledávka vystavena, získávat úroky.

Vkladová facilitita: Stálá facilitita Eurosystému, kterou mohou protistrany využívat k uložení prostředků do druhého dne u národní centrální banky. Tyto prostředky jsou úročeny předem stanovenou úrokovou sazbou.

Výjimka ze zavedení eura: Článek 122 Smlouvy o založení ES stanoví, že výjimku ze zavedení eura mají ty členské státy EU, které tuto jednotnou měnu zatím nepřijaly, nicméně se na její přijetí připravují. Jedná se o 11 členských zemí (Švédsko a nové členské státy), na něž se tudíž nevztahují práva a povinnosti vyplývající ze zavedení eura coby jednotné měny. Jinak je tomu v případě Dánska a Spojeného království, které dojednaly, že se třetí etapy Hospodářské a měnové unie nemusí účastnit.

Výkonná rada: Jedním z rozhodovacích orgánů ECB je Výkonná rada. Je složena z prezidenta a viceprezidenta ECB a dalších čtyř členů, které jmenují na základě vzájemné dohody hlavy států a vlád členských zemí eurozóny.

Základní nabídková sazba: Jedná se o minimální nabídkovou sazbu pro hlavní refinanční operace. Její výši stanoví Rada guvernérů zpravidla na svém prvním zasedání v měsíci.

© Evropská centrální banka, 2006

ADRESA

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main, Německo

POŠTOVNÍ ADRESA

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main, Německo

TELEFON

+49 69 1344 0

INTERNET

<http://www.ecb.int>

FAX

+49 69 1334 6000

TELEX

411 144 ecb d

NÁVRH A ZPRACOVÁNÍ

Konzept Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main, Německo

FOTOGRAFIE

Claudio Hils
Martin Joppen
Martin Starl
Marcus Thelen
Evropské společenství

TISK

Kern & Birner GmbH & CO KG, Frankfurt am Main, Německo

ISBN 92-9181-912-3 (tištěná verze)

ISBN 92-9181-913-1 (online verze)

